

A szaktanárképzés fejlődése a Dunaújvárosi Egyetemen

Prof. Dr. Gubán Gyula¹ – Prof. Dr. Kadocsa László²

Dunaújvárosi Egyetem

¹Professor Emeritus, főiskolai tanár 0009-0000-7349-9242 | MTMT: 10029280

²Professor Emeritus, főiskolai tanár 0009-0006-4453-1948 | MTMT: 10022403

KEYWORDS

- *professional teacher training*
- *technical teacher*
- *curriculum*
- *research*

ABSTRACT

The development of vocational teacher training at the Dunaujvaros University | In 1961, the Department of Pedagogy was established at the Budapest University of Technology, following previous training traditions, which performed tasks related to professional teacher training. Ten years later, in the 1970/71 school year, on the basis of a government decision, in addition to the existing training in Budapest, along with the training places in Győr and Pécs, full-time teacher training and correspondence courses began at the newly transformed Dunaujváros Faculty. A year later, the training began at the correspondence section of the technical teacher program, which was organized and managed in September 1970 by the instructors of the newly organized Department of Pedagogy.

The Pedagogy Department was founded and developed by a great teacher and organizer, dr. László Jáki received the assignment. During the working days of the week, the two interns were burdened with the administrative duties and workload of the courses that were starting at that time. At the same time, every week, according to the schedule, the teachers of the department, who came from the psychology department of the Budapest ELTE and the Higher Education Research Center, ensured the high quality of professional training for the more than three hundred students.

It was a serious task to initiate and organize teacher training in a technical (metallurgical, mechanical) oriented higher education environment, but the development of the necessary infrastructure for teacher training was also a serious challenge. The technical teacher students participating in the first full-time training were in the exceptional position of having to earn the “right to exist” of teacher training in the institution and to create the traditions of the profession. Today, few people remember, for example, the preparation of the slide show, the subject guides, the teaching materials produced on the photocopier, the student information sheets, which had to be typed flawlessly and then manually, so-called. be duplicated in hundreds of copies using the stencil process. But it is just as difficult to imagine how often the organizational form of the training had to be changed, the technical conditions of education modernized and the conditions for scientific work created during the course of more than fifty years of training.

KULCSSZAVAK

- *szakmai tanárképzés*
- *műszaki tanár*
- *tanterv*
- *kutatás*

ABSZTRAKT

1961-ben a Budapesti Műszaki Egyetemen létrehozták a korábbi képzési hagyományokat követő Pedagógiai Tanszékét, amely a szakmai tanárképzéssel kapcsolatos feladatokat látta el. Tíz évvel később, az 1970/71-es tanévben pedig egy kormánydöntés alapján, a már meglévő budapesti képzés mellett, Győr és Pécs képzőhelyekkel együtt, megkezdődött nappali és levelező tagozaton a pedagógusképzés a frissen átalakult Dunaújvárosi Főiskolai karon.

Egy évvel később a műszaki tanár szak levelező tagozatán is megkezdődött a képzés, amelyet az 1970 szeptemberében a frissen szervezett Pedagógiai Tanszék oktatói szervezetek és irányítottak.

A Pedagógia Tanszék alapítására és kialakítására egy nagyszerű oktató és szervező, dr. Jáki László kapta a megbízást. A hét munkanapján a két gyakorlatokra nehezedett az akkor

induló képzéseknek az adminisztrációs teendője és óratelhelése. Ugyanakkor minden héten, órarend szerint, a tanszék óraadó tanárai, akik a budapesti ELTE pszichológiai tanszékéről és a Felsőoktatási Kutatóköz-pontból érkeztek, biztosították a több mint háromszáz hallgató számára a szakmai képzés magas színvonalát.

Komoly feladatot jelentett a pedagógusképzés megindítása, megszervezése a műszaki (kohászati, gépészeti) orientáltságú felsőoktatási közegben, de komoly kihívást jelentett a tanárképzéshez szükséges infrastruktúra kialakítása is. Az első nappali képzésben résztvevő műszaki tanár szakos hallgatók kerültek abba a kivételes helyzetbe, hogy nekik kellett kivívni a tanárképzés „létfogosultságát” az intézményben és nekik kellett megteremteni a szak hagyományait is. Ma már kevesen emlékeznek például a diavetítés előkészítésére, a tantárgyi útmutatókra, a másológépen előállított tananyagokra, hallgatói tájékoztatókra, amelyeket hibátlanul kellett legépelni és aztán kézi úton, un. stencil eljárással sokszorosítani több száz példányban. De ugyanilyen nehezen képzelhető el az is, hogy a több mint ötven éve folyó képzés során milyen gyakran kellett a képzés szervezeti formát változtatni, modernizálni az oktatás technikai körülményeit és megteremteni a tudományos munka feltételeit.

Bevezetés

A szakmai tanárképzés Eötvös József javaslatára 1871-ben a Budai Polytechnikumban indult, ekkor kezdődött ennek az intézménynek Műegyetemmé alakítása is. 1870-ben sikerült elfogadtatni a nagyon régóta hiányzó „Középtanodai Tanárképezde”, a Tanárképző Intézet szabályzatát, a Műegyetem mellett felálló reális iskolai tanárképzővel együtt. 1870. április 7-én nyújtotta be Pesti Magyar Királyi Tudományegyetem és a József Műegyetem újjászervezésére vonatkozó törvényjavaslatait (Szögi, 2013).

1871-ben a József Politechnikumnak egyetemi rangra emelésével megalakították a Kir. József Műegyetemet, ahol az építész, gépész, mérnöki és vegyész szakosztály mellett a technikai szakokra előkészítő „egyetemes osztály” felállítását is elrendelték (Zelovich, 1922). Ezt követően 1873-ban Trefort Ágoston a Tudományegyetemen korábban létrehozott tanárképző intézettel egyesítette az osztályt és igazgatójának Stoczek Józsefet, a műegyetem első rektorát nevezte ki, aki 1874-1890 között töltötte be ezt a funkciót és látta el a tanárvizsgáló bizottság elnöki tisztét. A mérnök-tanár jelöltek szaktárgyuk tudományos ismereteit a műegyetem egyetemes osztályának hallgatóiként szerezték meg, emellett kötelesek voltak a tanárképzés sajátos célját szolgáló speciális előadásokat is hallgatni a tanárképző intézet keretében (Pedagógiai Lexikon, 1978).

1898-ban létrejött az Állami Kereskedelmi Iskolai Tanárképző Intézet, majd 1936-ban integrált gazdasági (kereskedelmi és közgazdasági, valamint mezőgazdasági) szaktanárképzés indult a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Közgazdaság-tudományi Kara Gazdasági Szaktanárképző Intézetében (Dengl, 1937). A tanárképző intézetben részben az érettségire épülő ötéves (graduális) tanulmányok keretében kereskedelmi iskolai tanári képesítés megszerzésére készülhettek fel a hallgatók, részben pedig az okleveles közgazdák, középiskolai tanárok, mérnökök (általános, építész-, gépész-, vegyész-, bányá-, kohó-, és

erdőmérnökök) és mezőgazdák 2 féléves kiegészítő tanulmányok során szerezhettek kereskedelmi, műszaki vagy mezőgazdasági tanári képesítést.

A József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (1934) létrehozásával új korszak kezdődött a hazai szakmai pedagógusképzés történetében, hiszen 1898-tól kezdve csak a felsőkereskedelmi iskolai tanárok képzése folyt szervezett keretek között. A műszaki és mezőgazdasági szakmai tanárok felkészítése intézményesített formában azonban nem volt biztosítva. Ellenben az özszevont egyetemen a szakmai tanárképzés (akkori szóhasználattal) gazdasági szaktanárképzés mindhárom ágában (ipari-műszaki, agrár-mezőgazdasági, kereskedelmi-közgazdasági) képeztek pedagógusokat.

Az első intézményes szakmai tanárképzést (1936) követően az 1950-ben alapított Ipari Szaktanárképző Intézetben folytatódott egy rövid ideig a tanárképzés. 1961-ben pedig a Budapesti Műszaki Egyetemen létrehozták a Pedagógiai Tanszéket, amely azóta folyamatosan ellátja a szakmai tanárképzéssel kapcsolatos feladatokat.

Műszaki tanárképzés Dunaújvárosban 1970-2023

Műszaki tanárképzés a főiskolai karon és az önálló főiskolán

1969. július 17-én az 1028/1969. (VII. 19.) sz. kormányhatározat alapján jött létre Dunaújvárosban a Nehézipari Műszaki Egyetem Kohó- és Fémipari Főiskolai Kara. Egy évvel később az 1970/71-es tanévben egy kormánydöntés alapján – a már meglévő budapesti képzés mellett – Győr és Pécs képzőhelyekkel együtt, a frissen átalakult Dunaújvárosi Főiskola jogelődjén megkezdődött a szakmai pedagógusképzés, megkezdődött az oktatás a *műszaki tanár* szak nappali tagozatán és a *műszaki oktató* szak levelező tagozatán.

A 3/1972. (IV.27.) MM sz. rendelet szerint a „kijelölt műszaki felsőoktatási intézményekben a szakközépiskolák és a szakmunkásképző intézetek szakmai elméleti tárgyainak oktatására műszaki tanárokat, szakmai gyakorlati tantárgyainak oktatására pedig műszaki oktatókat kell képezni.

Egy évvel később megkezdte működését a *műszaki tanár szak* levelező tagozata is. A Kohó és Fémipari Főiskolai karon az 1970/71-es tanévben már 1220 volt a hallgatólétszám, közte 584 a nappali tagozatos hallgató. A műszaki tanár nappali tagozatos **képzés** egy tankörrel (30 fő), a műszaki szakoktató-képzés pedig 243 fővel indult. (1. sz. táblázat).

1. sz. táblázat: A műszaki tanár szakos hallgatói létszám alakulása

Tanév	Nappali műszaki tanár	Levelező műszaki tanár	Pedagógia kiegészítő szak	Műszaki szakoktató	Évi összes/fő
1970/71	30	–	–	243	273
1974/75	112	49	159	157	477
1980/81	77	34	89	164	364
1984/85	73	–	37	176	286

Forrás: Saját ábra

A Pedagógia Tanszék alapítására és kialakítására egy nagyszerű oktató és szervező, dr. Jáki László kapta a megbízást. A hét munkanapjain a két gyakornokra nehezedett az akkor induló képzéseknek az adminisztrációs és óraterhelése és minden héten, órarend szerint, a tanszék óraadó tanárai, akik a budapesti ELTE pszichológiai tanszékéről és a Felsőoktatási Kutatóköz- pontból érkeztek, biztosították a több mint háromszáz hallgató számára a szakmai képzés magas színvonalát.

A nappali tagozatos műszaki tanár szak 4 éves képzési idejű és tanévenként egy elsőéves tanulókörral indul. Az 1975/76-os tanévtől a felvett hallgatóknak előzetesen katonai szolgálatot kell teljesíteniük. Az eredeti képzési cél a műszaki tanári oklevél megszerzését a középfokú szakképzésben való pedagógus beosztáshoz írta elő, de nem jogosított az oklevél üzemmérnöki állás betöltésére, amelyre, ugyanakkor komoly igény volt a hallgatók között (2. táblázat).

A jogos kérés teljesítése az 1981/82- es tanévtől kezdve vált valóra, a képzésben részt vevők úgynevezett kettős diplomát szerezhettek. Ennek előfeltétele volt a tantervek megreformálása, nemkülönben az oktatás módszereinek fejlesztése. Ettől az időtől kezdve a végzett műszaki tanárok mind tanári, mind üzemmérnöki állást is betölthettek. Korábban az üzemmérnöki beosztás elnyeréséhez még külön féléves levelező képzésben kellett részt venniük a műszaki tanároknak. Az 1984/85- ös évre a tanszék már 1568 diplomát adott ki! A végzett hallgatóinknak nem voltak elhelyezkedési nehézségeik, becsülettel helytállnak mind a tanári, mind az üzemmérnöki beosztásban. Számos hallgató további egyetemi tanulmányokat folytatott a későbbi években. Az elhelyezkedéssel kapcsolatban – a tanszék tudományos tevékenységének részeként – bevalás-vizsgálatokat folytattunk és megnyugtató eredményeket kaptunk.

A levelező tagozatú műszakitanár-képzés több tanéven át két ágazatban folyt. Öt tanéves volt a képzés azok számára, akik pedagógus beosztásban voltak, de nem volt meg sem a pedagógiai, sem a szakmai képesítésük; és két tanéves a képzés azoknak, akik már korábban üzemmérnöki oklevelet szereztek, középiskolában tanítanak, vagy üzemben végeznek oktatási tevékenységet. Az

ötéves levelező képzést a Művelődési Minisztérium az 1979/80-as tanévvel kezdődően megszüntette és a továbbiakban csak a kétéves pedagógiai kiegészítő képzés működött.

Mind a nappali, mind a levelező tagozaton felvételi vizsgát kellett tenni a jelentkezőknek, kivéve a kétéves kiegészítő tagozatot, ahol munkahelyi ajánlás és pedagógus beosztás elegendő volt a felvételhez.

2. táblázat: Pedagógiai tanterv a műszaki tanárok részére 1980

Tantárgy	Félévek								Óra	
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.		
Logika és ismeretelmélet		1+1v.								30
Etika		1+1v								30
Nevelésmélt			2+0a	1+1v						60
Pszichológia			2+1a	2+1a	1+0sz					105
Didaktika					3+2v	1+1v	1+1v			135
Magyar nyelv művelés						2+0b				30
Módszertan						1+1a		2+2v		150
Iskolai és munkaegészségtan							1+1a			30
Nevelés és iparoktatás története						2+0a	2+0v			60
Iskolaszervezés és művelődéspolitik								2+0v		30
Pedagógiai gyakorlatok					0+3	0+3	0+10gyj	0+10gyj		390
Szakdolgozat							0+2a	0+12a		210
Összes óra										1500

Forrás: saját ábra

A műszaki oktató szak csak levelező tagozaton működött. Az 1970/71- es tanévtől az 1978/79-es tanévig bezárólag másfél éves volt a képzés és felsőfokú intézeti szintű – tehát nem főiskolai – volt a végzettséget tanúsító oklevél. A hetvenes években nagy viták voltak az oktatóképzés körül. Egyesek kardoskodtak a főiskolai szintű képzés mellett, mások elegendőnek tartották az intézeti szintet is. A vita eldöntésében nagy súllyal szerepelt az a felismerés, hogy a műszaki oktató a gyakorlati képzés során egyedül ugyanannyi tanórában van a tanulókkal, mint az elméleti órák során az összes többi tanár együttvéve. Mivel az oktatónak – a többi pedagógushoz hasonlóan – nemcsak tanítania kell, hanem nevelnie is, ehhez elengedhetetlenül szükséges a megfelelő pedagógiai felkészültség. Az 1979/80-as tanévtől kezdve 3 évre emelték a képzés idejét és az oklevél főiskolai végzettséget tanúsított. A felvételek is szigorúbbak lettek, mert a felvételhez vizsgát kell tenni a jelentkezőknek, továbbá pedagógus beosztásban kell lenniük. A szak neve is megváltozott a korábbi műszaki *oktató* helyett műszaki *szakoktatóra*.

Azon oktatóknak, akik a korábbi másfél éves képzésben vettek részt, pedagógus beosztásban voltak és főiskolai szintű oklevelet akartak szerezni, az 1984/85-ös tanévtől kezdve a másfél éves kiegészítő műszaki szakoktató képzés keretei között szerezhették meg a főiskolai szintű diplomát.

Ezt az oktató munkát abban az időben igyekeztünk a legkorszerűbb eszközökkel támogatni. Ekkoriban jelent meg az új oktatástechnológia, a diavetítés, az írásvetítő, a Super8-as film, amely felbolygatta a szaktanárképzést. Az órákon komoly erőfeszítést tettünk az eszközök használatára és ösztönöztük a hallgatók általi gyakorlati alkalmazást. Nagy szervezőmunkát jelentett a gyakorlati órák megszervezése, a gyakorlóiskolai hálózat kialakítása. Öröm volt látni a hallgatókat ezeken a foglalkozásokon és azt gondoljuk, hogy a gyakorlóiskolai tanulók is sokat profitáltak a tanárjelöltek igyekezetéből, a modern oktatási módszereik alkalmazásából. Izgalmas visszagondolni a programozott oktatás megjelenésére ezekben az időkben. Az új „hatékonyabban” működő oktatási forma igen népszerű volt a tanárképzésben. A főiskolai kar szinte az elsők között próbálta ki az „oktatógép” mai szemmel ősi változatát, de a diákjaink is lelkesen gyártották a programozott tananyag írott változatát óráikra. Visszagondolhatunk arra is, hogy milyen izgalmakat váltott ki a tanítási gyakorlatok videós felvétele, amely abban az időben igazi újdonságnak, revolúciónak számított. És amikor a hallgatók mindezt megtanulták kezelni, az szinte mai szóhasználattal egy „új dimenziót” nyitott az oktatásban. Ezeket a forradalminak tekinthető változásokat jól kiegészítették a formálódó diákhagyományok. Igazi diákélet folyt akkoriban a főiskolai karon. Az első évfolyam indította a szak vetélkedőket, amelyek részben a kollégiumi épület pincéjében, a műszaki tanárok klubhelyiségében zajlottak és ezek a vetélkedők (kohász, gépész, tanár) óriási népszerűségnek örvendtek.

Az elkövetkező további évtizedet, az 1990-es éveket a nyugodt alkotó munka jellemezte. A tanárképző tanszék 1994-98 között bekapcsolódott az un. világbanki programba, melynek keretén belül jelentős technikai és tantervi fejlesztés valósult meg és kiteljesedtek a képzést irányító tanszék nemzetközi kapcsolatai. A tanszék kutatásai közül elsősorban a távoktatásban, az e-learning képzésben elért eredményekről lehet beszámolni. Több európai ország egyetemével állnak kapcsolatban a tanszék oktatói: Ausztria, Franciaország, Görögország, Hollandia, Nagy-Britannia, Norvégia, Portugália és Spanyolország.

Kutatások folytak a hazai és nemzetközi szakmai tantervek fejlesztési lehetősége terén, a társadalomtudomány és pszichológia terén és a kutatások egy jelentős területe kapcsolódik a regionális kistérségi gazdasághoz, a régióban kialakítandó szakképzéshez. A kutatások zöme éppen a pályázatoknak köszönhetően nemzetközi kutatók bevonását is jelentette a munkába és a nemzetközi műhelymunka eredményei sikeresen ötvöződtek a főiskola fejlesztő munkájával. Az eredmények zöme megjelent a szakmai sajtóban, bemutatásra került a hazai és

nemzetközi konferenciákon. Az oktatói és kutatói munkát fémjelzik a képzéshez kapcsolódó pályázatok és programok sora a Neveléstudományi Tanszék keretén belül:

- Cooperation between Hungarian Technical Teacher Training and the Association for Teacher Education in Europe TEMPUS CME project 1994-95.
- Staff Development in Technical Teacher Training TEMPUS CME project 1994-95.
- Műszaki pedagógiai képzés fejlesztése PFP pályázat 1997-98.
- Technical Teacher Education Restructuring TEMPUS JEP project 1996-99.
- Community Vocational Training Action Programme: Virtual Electronic Learning in Vocational Initial Teacher Training / Virtuális, elektronikus tanulás a szakmai tanárképzésben

2000-től új fejlődési korszak kezdődött az intézmény életében. Létrejött az önálló Dunaújvárosi Főiskola, amely komoly anyagi forrásokat és infrastrukturális fejlesztéseket tett lehetővé. Ezzel párhuzamosan – szinte alig szerveződött meg a főiskolai élet – egy újabb gyökeres változás állította komoly feladat elé a főiskola vezetését és oktatóit. Ez a 2006-os felsőoktatási rendszer (Bolognai rendszer) bevezetése volt, amelyre a felkészülést már 2004-ben megkezdték az intézet oktatói. Kiemelt feladatként jelent meg a szakoktató BSc és a mérnök tanár MA szak programjainak elkészítése és a művelődésszervező szakot kiváltó andragógia szak akkreditációs előkészítése. A szakindítás területén a 2006-os év részleges eredményt hozott az intézet számára.

Bár sikeres volt a műszaki oktató szak akkreditációja, ez a megújítás azonban nem járt sikerrel. Az új BSc tanterv két szakirányon (gépész, informatika) hét féléves képzés keretei között adott lehetőséget a szakoktató képzésre, de a szak újdonsága, ismeretlensége következtében igen rossz volt a beiskolázási felvétel. Így minden erőfeszítés ellenére (országosan is) a képzési forma elhalt 2012-ben. A műszaki szakoktató szak hagyományos képzése csak levelező tagozaton történt 2002 és 2007 között. A beiskolázás széleskörű szakmai területről volt lehetséges. A szak megújítása a felsőfokú szakképzés (FSZ) keretében lett volna elképzelhető a következő tanévtől, miután a „Gyakorlati oktató” képzés indítását jóváhagyták és az intézet elkészíti az Oktatási Hivatalhoz benyújtandó kérelmet, dokumentumokat, programokat. A szak ismeretlensége miatt ez a kezdeményezés sem váltotta be a hozzáfűzött reményeket. 2020-tól pedig a szakoktató képzés BA rendszerben indult újra.

2006-ban a Tanárképző Intézet sikeresen, az elsők között akkreditálta a mérnök-tanár (MA) szakot. A nappali műszaki tanárképzés megszűnése után a hangsúly tehát a mérnök-tanár képzésre tevődött át és 2007-ben megkezdődött a képzés levelező tagozaton. A mérnök-tanár (MA szak) új lehetőségeket teremtett az intézeti munkában, fenntarthatósága, mint egyetlen egyetemi szak, további szakokra való kiterjesztése alapvető intézeti és főiskolai érdek volt. Az első évfolyamon 59 hallgatóval kezdődött meg a képzés, majd felmenő rendszerben – keresztféléves képzést is beszámítva – a következő két évben már több mint 150 MA szakos hallgatónk volt. Az első államvizsgázók 2009. januárban számoltak be a képzés során szerzett egyetemi szintű ismereteikről, tanári kompetenciáik fejlődéséről.

Az új szakok indításával kapcsolatos feladatok ellátása mellett, 2002-2005 között az intézet oktatói jelentős tantárgyi modul fejlesztő munkát végeztek. Az intézet honlapján több mint 350 tantárgyi modul vált hozzáférhetővé a hallgatók számára. Ezek egységesítése 2004 és 2005-ös tanévben megtörtént. Ezt az időszakot számos, a szak indításához szükséges tantervi munkákon túli feladat is jellemezte. Megkezdődött a hallgatói önkormányzat erősödését jelző, kurzusértékelésekből származó információk felhasználása oktató munkánkba történő beépítése is. A kritikai értékelések nyomán folyamatossá vált a programok „karbantartása”, módosítása. Folyamatosan kellett frissíteni a hagyományos szakok tananyagát, az új tárgyakhoz jegyzeteket kellett írni és növelni kellett az ezekhez kapcsolódó kutatások számát.

2016-ban létrejött a Dunaujvárosi Egyetem. Ez ismét változást hozott a képzésben. Megerősödött az MA képzés és 2020-tól újraindult a BA szintű szakoktató szak is.

Szervezeti változások, a Tanszéki struktúra változása

Működésének 50 évében a szakmai tanárképzéssel foglalkozó szervezeti egység jelentős szerkezeti változáson ment keresztül. A Tanárképző Intézet az ezredfordulót követő évtizedben kereste a további képzési expanzió lehetőségeit, elsősorban a pedagógia határtudományai mentén. Így jött létre a művelődésszervező, a kommunikáció és médiatudományi képzés, majd pedig az andragógia szak, amelyek jelentős hallgatói érdeklődést vonzottak. Ez teremtette meg a lehetőségét a Kommunikáció és Médiatudományi Intézet, később tanszék létrejöttének.

A kezdeti tanszéki csoportból (1970), először önálló Pedagógiai Tanszékké (1971) alakuló szervezeti egység jött létre, amely közel két évtizedig működött ebben a formában. 1992 és 2007 között a szakmai tanárképzéssel foglalkozó Tanárképző Intézet 2004-ben ismét jelentős szerkezeti változáson ment keresztül. Az intézetből kivált a társadalomtudományi és média csoport (létrejött a Déry

János Kommunikációs intézet), és ezzel új szervezeti struktúra jött létre három tanszékkal:

- Társadalomtudományi Tanszék,
- Neveléstudományi Tanszék,
- Andragógia és Művelődéstudományi Tanszék.

A Társadalomtudományi Tanszék 2002–2008 között jellegének megfelelően a főiskola egésze számára nyújtott általánosan képző tárgyakból oktatást. A Neveléstudományi Tanszék alapvetően a mérnökstanárok és műszaki oktatók képzését, illetve a szakoktató és mérnökstanár mester (MA) szakos hallgatók képzését látta el. Az Andragógia és Művelődéstudományi Tanszék új szakmai profilként indult 2004-ben, a művelődésszervező szak oktatási feladatainak ellátására szerveződött.

2010 nyarán a Dunaújvárosi Főiskola szervezeti felépítésén belül jelentősen megváltozott a tanárképzés szervezete is. A Tanárképző Intézet és a Déri János Kommunikációs Intézet egyesülésével egy új intézet alakult Kommunikáció-tudományi és Tanárképző Intézet néven, amely két tanszéket foglalt magában, ezek a Déri János Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék és a Neveléstudományi Tanszék. (Ez a szervezeti fúzió 2013-ban megszűnt.) Az intézet hosszú távú stratégiai feladata volt a műszaki pedagógusképzésben, a felnőttképzésben, a kommunikáció és médiatudományban, a kommunikációs szakemberek képzésében betöltött országos és regionális szerep fenntartása, fejlesztése, a minőségi oktató nevelőmunka feltételeinek biztosítása a szakmai kamarákkal való együttműködésben, az intézet fenntarthatóságának és fejlődésének biztosítása.

2014-ben, nemzeti felsőoktatásról szóló törvény (2011. évi CCIV.) értelmében létrejött a jelenleg is működő Tanárképző Központ. A Központ folytatva a hagyományokat és igazodva a Dunaújvárosi Egyetem fő képzési profiljához, az alap- és mesterképzéseit a műszaki és az informatikai képzési területekhez kapcsolta. (A törvény szerint ugyanis „Azokban a felsőoktatási intézményekben, ahol általános iskolai vagy középiskolai tanárképzés legalább kettő szakon folyik, a tanárképzés szakmai, tartalmi, szervezeti és tudományos feladatainak összehangolását, valamint az elméleti és gyakorlati képzés szervezését a tanárképző központ biztosítja.”) Ez az egyetemen jelenleg is folyó Szakoktató BA szakot és a Mérnökstanár mesterképzési szakot három specializáción: gépészet-mechatronika, informatika és műszaki-gazdasági jelenti. Emellett szakvizsgás szakirányú továbbképzéseket kínálunk öt szakirányon a pedagógus kollégáknak.

Szakmai tárgyak a tanárképzésben

A szakmai tanárképzés új elemeként a képzési programok úgy lettek összeállítva, hogy az intézmények a teljes kreditérték 5 százalékában szabadon választott tantárgyakat kínáltak a hallgatóknak, ahol pedig tanárképzés is folyik, ott tanári előképzést szolgáló tantárgyak is felvehetőek szabadon választott tárgyként. Ezek a tantárgyak alkalmat biztosítottak az oktatók számára, hogy jobban megismerjék diákjaikat a személyiségfejlesztési valamint a kommunikációs tréningek során. Ráadásul az ezekben a tantárgyakban felmért teljesítményük alapján az oktatók rangsorolni tudták a mesterszintű képzésre való felvételizőket is. A mesterszintű tanárképzésben szintén új elem volt a tanári gyakorlati képzés erősítése. A gyakorlat célja az, hogy a hallgató a szakképzettséghez kapcsolódó gyakorlati ismereteket (pl. tanórára való felkészülés, óratervezés, óravezetés, tanári szerepkörök, pedagógiai mérések és kísérletek) megszerezze, ismerkedjen a munkahely világgával (pl. iskolai élet, iskolavezetés, szülőkkel való kommunikáció), valamint az, hogy a hallgatók későbbi munkájuk hatékonysága érdekében jártasságot szerezzenek a tanítási és tanulási, illetve nevelési folyamatok értékelésében, fejlesztésében és kutatásában. Ezek a gyakorlatok fokozatosan szoktatják hozzá a szaktanári pályára készülő hallgatókat a pedagógiai munka minden lényeges területéhez. A gyakorlatok további szintjein pedig a szaktantárgyak oktatását mélyíthetik el.

A gyakorlat keretén belül megjelent az összefüggő oktatási és nevelési gyakorlat, melynek az a célja, hogy a hallgató az elméletben megszerzett tudásanyagot felhasználja a gyakorlatban tanítás során egy féléven át legalább heti két órában. A hallgatók a tanítás teljes folyamatát átélik a gyakorlat során, elkészítik és használják azokat a dokumentumokat, amelyekre a pedagógiai munka során szükség van, például szemléltető anyagok, feladatlapok, informatikai alkalmazások, és megismerkednek például a mai iskolákban már jócskán elterjedt elektronikus naplóval is. A képzésben résztvevő hallgatók gyakorlatának egy részét az intézet által szervezett hospitálás és óratarítás jelenti, míg a többi, önálló tanítási gyakorlatot a hallgató saját intézményében végezheti. A városban működő szakközépfokú iskolákkal szoros kapcsolatban állunk, az intézmények gyakorlóiskolákként funkcionálnak, így a szakmai gyakorlatok megszervezésének szakmai és pedagógiai feltételei adottak. A hallgatókkal foglalkozó vezetőtanárok szakmai, pedagógiai felkészültsége a törvényeknek és az elvárt gyakorlatnak megfelelő. A hallgató munkájának segítségével a középfokú intézménytől általában két, három vezetőtanár, mentor segíti munkájukat. Az összefüggő oktatási és nevelési gyakorlat dokumentumait egy portfólióban kell összesíteni a hallgatónak.

Az új mesterszakon jelentős tantárgyfejlesztést is sikerült megvalósítani, melynek eredményes kialakításához jelentős segítséget jelentettek a külföldi partnerekkel együtt megvalósított közös nemzetközi programok.

Kutatás, kapcsolataink és a tudományos munka

Az intézetben folyó kutatómunka **több évtizedes múlt**ra tekint vissza. A műszaki pedagógusképzéshez kezdettől fogva szorosan kapcsolódott a kutató fejlesztő munka is. Oktatóink már a 1980-as évek elejétől bekapcsolódtak a szakképzést, szakmai tanárképzést érintő kutatásokba, pályázatok tevékenységeibe. Eredményes munka folyt a kilencvenes években a szakközépiskola tartalmi átalakítását célzó világbanki program keretében és ehhez illeszkedően a műszaki pedagógusképzéshez kapcsolódóan is eredményes tartalmi és módszertani fejlesztés valósult meg. Kollégáink alapozó jellegű kutatást végeztek a modul – kredit rendszerre vonatkozóan és úttörő jellegű oktatáskorszerűsítési programjuk keretében be is vezették e rendszert a főiskolai képzésbe. Kutatások folytak a szakképzés területén (módszertani kutatások a szaktanárképzés terén – a középfokú szakképzés igényeinek figyelembe vételével; beválás vizsgálatok; tantervi kutatások az iskolarendszerű és iskolarendszeren kívül, a moduláris oktatási anyagok, az elektronikus tanulási anyagok fejlesztése; felsőfokú szakképzés-innovációs és menedzseri kompetencia fejlesztése, szaktanárképzés – kompetencia kutatás) az európai országok képzésével kapcsolatosan és folynak regionális jellegű kutatások is, összhangban a kistérségi kutatásokkal.

Az intézet intenzíven bekapcsolódott az iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli szakmai képzés módszertani fejlesztésekbe, a regionális kutatásokba, a vállalati képzés módszertanának kidolgozásába, szociológiai, gazdaságpszichológiai, munkapszichológiai vizsgálatokba, a munkahelyi légkör, a munkatársi kapcsolatok szociometriai vizsgálatába.

1999 óta intenzíven építi és ápolja külföldi kapcsolatait a Tanárképző Intézet. Ennek a tendenciának az eredményeit szintén az utóbbi néhány év statisztikai adatai támasztják alá. Nem csupán a már meglévő kapcsolatok erősödtek, de ezek mellé újjak is felsorakoztak. Kapcsolataink mind kulturális, mind pedig szakmai szempontból sokrétűek, sokrétegiek: ezek közé tartozik a Nagy Britannia-i Huddersfield-i Egyetem és a University of Wolverhampton, a hollandiai FONTYS Universiteit, a portugáliai New University of Lisbon, a finnországi Tampere Polytechnic, az USA-beli Rutgers University, a litvániai Vilnius Gedimino Technikos Universitetas, valamint a kaunasi Kauno Kolegija. Arra törekszünk, hogy kapcsolatainkat kiterjesszük és megkönnyítsük a Bologna-folyamattal járó követelmények főiskolánkon/egyetemünkön való teljesítését. Kapcsolataink továbbá szélesebb terítésűvé teszik azon hallgatóink választási terepét is, akik valamilyen Erasmus ösztöndíjat kívánnak megpályázni. Kutatások folytak a hazai és nemzetközi szakmai tantervek fejlesztési lehetősége terén, a társadalomtudományi és pszichológiai terén és a

kutatások egy jelentős területe kapcsolódik a regionális kistérségi gazdasághoz, a régióban kialakítandó szakképzéshez. Példaként említendő:

- Lifelong learning in Technical Teacher Training – Élethosszig tartó tanulás a műszaki tanárképzésben (HU/99/1/083102/PI/I.1.1.b/CONT) LEONARDO projekt (1999–2002., 2003–2004.)
- Pilot projects (including Thematic actions), Language competencies, Transnational networks, Reference material LEONARDO projekt (2001–2002.)
- Masters level opportunities and technological Innovation in vocational teacher training (Leonardo Project: 2007–2009)
- A szakmai tanár-képzés helyzete és korszerűsítése (FKA-KT 4/2006.) HEFOP projekt (2006–2007.)
- TÁMOP - 4.1.2-08/1/B-2009-007 A Közép-Dunántúli Régió pedagógusképzését segítő szolgáltató és kutatóhálózat kialakítása (2010–2011.)
- TÁMOP - 4.1.2.B.2.-13/1 Pedagógusképzést segítő szolgáltató és kutatóhálózatok továbbfejlesztése és kiszélesítése (2014–2015)
- TÁMOP- 4.2.2.D Virtuális Egyetem az ipar versenyképességének, innovációs potenciáljának szolgálatában
- EFOP-3.5.1-16-2017-00006 Duális képzés fejlesztése a Dunaujvárosi Egyetemen a 2017–2021-es időszakban

Mindezek mellett hangsúlyt fektetünk arra, hogy hallgatóink eredményeit láthatóvá, hallhatóvá tegyük Tudományos Diákköri Konferenciák keretén belül.

Befejezés helyett

Jelentősen változott az oktatási tevékenységünk. Folyamatosan készültek és készülnek az egyes szakok képzési programjához szükséges tananyagok, tanulási útmutatók. Megváltozott, felértékelődött – különösen az utóbbi két évben – a pedagógiai gyakorlatok szerepe a képzésben. Elkészültek a gyakorlatok rendszerét támogató dokumentumok, gyakorlattá vált a hallgatói portfólió, az egyes tárgyakhoz a digitális anyagok a hallgatók számára és amelyeknek fejlesztését nagymértékben felgyorsította az on-line oktatásra való átállás. Az elmúlt években sikerült mind a hagyományos mind az új szakok estében modernizálni előadásainkat.

Persze a kezdetek óta sok víz lefolyt azóta a Dunán és nagyot változott az oktatás világa. Az eltelt évtizedekben több ezer szaktanár végzett az öreg Alma Mater falai között, közben pedig megváltozott a szakmai tanárképzés rendszere,

egyetemi képzéssé alakult. Jelentősen átalakult az oktatási környezet és valahol, legalábbis úgy véljük elveszett egy nagyon bensőséges, nagyon diák és tanár barát léggör, ami ezt a múltat jellemezte. A világ teljesítményorientáltabbá vált, elmozdult a tömegképzés irányába. Nyitottabbá vált a felsőoktatás, napjainkat pedig ebben a hirtelen ránk zúduló digitális oktatási világban a „home work”, a „nem jelenléti” oktatás jellemzi. Eltűntek a tankörök, amelyek a 80-as, 90-es években pont ezt a személytelenséget küszöbölték ki. Ez persze nem feltétlenül jelent rosszat. Azok a „régii”, mai szemmel nagyon emberi, de mégis „szigorú” idők eltűntek és már csak az akkori hallgatókkal tartott tankör találkozásokon idéződnék fel.

Felhasznált irodalom

- Dengl, J. (1937). A gazdasági szaktanárképzés. *Nevelésügyi Szemle*, 1(2.), 113-121. <https://tinyurl.com/yc2ssx8x>
- Nagy, S. (1978). *Pedagógiai Lexikon III. kötet*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 197.
- Szögi, L. (2013). „Aki kétszer is kultuszminiszter lett.” : Eötvös József felsőoktatási politikája 1848-ban és 1867 után. In Gángó, G. (szerk.). *A kincset csak fáradtsággal hozhatjuk napvilágra. Tanulmánykötet báró Eötvös József születésének 200. évfordulójára*. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 359-368. <https://tinyurl.com/3netnk8w>
- Zelovich, K. (1922). *A Magyar Királyi József Műegyetem és a hazai technikai felsőoktatás története*. Pátria Irod. Váll. és nyomdai RT., Budapest.

• A tanulmányban előforduló webes hivatkozások legutolsó ellenőrzési időpontja: 2025. december 31.